

УДК 82.091–21 = 161.2 = 162.1: 81'42
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/31.213857>

Галина КУЗНЄЦОВА,
orcid.org/0000-0002-2830-1927
аспірантка кафедри української літератури
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(Івано-Франківськ, Україна) *galusyarys@gmail.com*

ТИПОЛОГІЧНІ ЗІСТАВЛЕННЯ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОГО ВИРАЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ ПЕРСОНАЖІВ У П'ЄСАХ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА ТА ЄЖИ ШАНЯВСЬКОГО

У статті аргументовано актуальність і перспективність підходів до порівняльних студій української та польської драматургії I половини XX століття, зокрема драматичних творів двох видатних постатей – В. Винниченка (1880–1951 роки) та Є. Шанявського (1886–1970 роки), які посідають чільне місце не лише в українській та польській літературах, а й у світовому письменстві.

Аналіз типологічних паралелей художньо-творчого зіставлення образів-персонажів здійснено на матеріалі п'єс В. Винниченка “Мemento”, «Базар», «Закон» та Є. Шанявського «Міст», «Повінь», «Адвокат і троянди». Зазначено, що обидва митці розглядають дійових осіб передусім у сфері морально-етичних пошуків, майстерно розкривають психологічну глибину характерів персонажів. Водночас вони уникають однозначної оцінки своїх героїв, відмовляються від їх поділу на позитивних і негативних, таким чином дають зрозуміти, що кожній людині притаманні позитивні та негативні якості.

Деяку увагу зосереджено на розкритті зовнішнього світу персонажів через їхні психологічні портрети в ремарках п'єс та їхні дії і вчинки, що приводили до різних душевних станів, передусім неврівноважених (пригнічений настрій, апатія, терпіння, депресія, гнів, обурення, злість, страх тощо).

В аналізованих п'єсах глибоко й тонко передано внутрішній світ дійових осіб, їхні переживання і настрої, майстерно розкрито життєві людські трагедії. Цьому сприяли також такі художні засоби вираження психосвіту образів-персонажів: діалоги-двоєбі, алогізми, контрасти, художні деталі, ремарки, взаємохарактеристики героїв тощо.

У результаті проведеного дослідження авторка доходить висновку, що порівнювані персонажі п'єс українського і польського драматургів відзначаються спільністю почуттів, дій і вчинків, проте їхні характери виявляються згідно з національними особливостями й історичними умовами розвитку українського і польського народів, що відображено у своєрідності художнього мислення двох видатних драматургів – В. Винниченка та Є. Шанявського.

Ключові слова: типологічні зіставлення, образи-персонажі п'єс, характеротворення, зовнішній і внутрішній стани, Винниченко, Шанявський.

Halyna KUZNIETSOVA,
orcid.org/0000-0002-2830-1927
Graduate Student at the Department of Ukrainian Literature
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk, Ukraine) *galusyarys@gmail.com*

TYPOLOGICAL COMPARISONS OF ARTISTIC AND CREATIVE EXPRESSIONS OF THE PSYCHOLOGY OF THE PROTAGONISTS OF SELECTED PLAYS BY VOLODYMYR VYNNYCHENKO AND JERZY SZANIAWSKI

This paper shows the relevance of and fresh insight provided by comparative studies of Ukrainian and Polish drama of the first half of the twentieth century. The plays of two outstanding playwrights Volodymyr Vynnychenko (1880–1951) and Jerzy Szaniawski (1886–1970) offer an illustration of this as significant figures not only in Ukrainian and Polish literature but also in world literature.

The analysis of typological parallels in the depiction of characters is based on the following plays: V. Vynnychenko's “Memento” (1909), “Bazar” (“Bazaar”, 1910), and “Zakon” (“The Law”, 1923) and J. Szaniawski's “Most” (“The Bridge”, 1933), “Powódź” (“The Flood”, 1946), and “Adwokat i róże” (“The Attorney and Roses”, 1929). What I show is that both authors see their characters above all in the sphere of moral and ethical quests, thus they demonstrate their protagonists' psychological depth. At the same time, both playwrights seek to avoid issuing unambiguous judgment of their characters, thus enabling readers to understand that everyone has inherent positive as well as negative qualities.

Particular attention is paid to revealing the protagonists' outer world through their psychological portraits in the stage directions, as well as in their actions and deeds that led them to different, largely unstable, emotional states, i. e. apathy, suffering, depression, anger, indignation, malice, fear etc.

The characters' inner world, their emotions and moods as well as broader human tragedies are shown with great skill in the plays studied here. My analysis explores the ways in which the psychological state of the characters is expressed using devices including dialogues, alogisms, artistic details, stage directions, and mutual descriptions expressed by other protagonists.

Through comparison of the construction of protagonists in the works of a Ukrainian and Polish playwright, this study finds that the writers depict similar emotions, actions and deeds while endowing their characters with national features and specific historical conditions pertaining to Ukrainians and Poles. This is distinctly evident in the original artistic strategies employed by two prominent playwrights, Volodymyr Vynnychenko and Jerzy Szaniawski.

Key words: *typological comparison, dramatis personae, character construction, external and internal states (of emotions), Vynnychenko, Szaniawski.*

Постановка проблеми. Упродовж останніх десятиліть кінця ХХ – початку ХХІ ст. особливої актуальності набули компаративістичні дослідження, в основі яких лежить взаємодія загальноєвропейської та національної традицій, якісно нового підходу до літературних явищ і виявлення типологічних спільностей та відмінностей, зумовлених національною своєрідністю літератур.

Певні здобутки і традиції в порівняльно-типологічному аспекті мають українська та польська літератури, започатковані працями Івана Франка та Лесі Українки про взаємовпливи двох близьких як у географічному, так і в культурно-історичному смислах народів.

На особливу увагу в порівняльно-типологічному аспекті заслуговує драматургія Володимира Винниченка та Єжи Шанявського кінця ХІХ – першої половини ХХ ст., яка характеризується художньою зрілістю п'єс з усіма притаманними їй тенденціями модернізму. Науковець Лідія Голомб зазначає, що «українська критика початку ХХ ст. помітила найхарактерніші прикмети Винниченкової манери письма. Привернув увагу новий підхід до зображення людини у всій складності її внутрішнього життя, тобто відсутність традиційної схеми поділу персонажів на лихих та добрих, можливість розвитку характерів і подій у певному руслі залежно від ситуації, настрою, збігу обставин» (Голомб, 2006: 149). А літературознавець Степан Хороб вважає що драматургія Володимира Винниченка, як і Миколи Куліша, «не тільки розвивалася в загальноєвропейському театральній-драматичному процесі, а в дечому й випереджала його своїми новаторськими художніми пошуками в модерній драмі» (Хороб, 1999: 114–115). Подібні погляди на драматургію Єжи Шанявського висловлювали польські науковці (Jakubowska et al., 1980; Kolińska et al., 2009). Як драматурги вони були серед тих митців, які прагнули піднести національну культуру до світового рівня. За дослідженнями українських і польських учених, саме їхня драматургія вирізняється гостротою порушених проблем, глибиною психологічних чинників, естетикою модернізму. Під-

твердженням цьому, зокрема, є те, що багато їхніх п'єс ще за життя письменників були перекладені різними мовами світу та з великим успіхом ставилися на сценах європейських театрів. Драматургія В. Винниченка, можемо додати – як і Єжи Шанявського, «вирізняється гостротою проблем, глибиною психологічних екскурсів, відсутністю шаблонності, образним мисленням, неореалістичними тенденціями, естетикою модерну, символізмом, що допомагають реципієнтові проникнути у глибину світу підсвідомості» (Гнатюк, 2016: 22). Уперше в нашому дослідженні піддаються зіставно-типологічному аналізу драматичні твори В. Винниченка та Є. Шанявського, присвячені розкриттю внутрішнього світу персонажів та специфіці характеротворення.

Аналіз досліджень. Серед багатьох ґрунтовних наукових праць, присвячених літературній творчості Володимира Винниченка, варто відзначити дослідження Григорія Костюка, Лариси Залеської-Онишкевич, Лариси Мороз, Олени Гнідан, Людмили Дем'янівської, Володимира Панченка, Степана Хороба, Наталії Паскевич, Лесі Синявської та ін.

Драматургійну творчість польського письменника Єжи Шанявського досліджували Григір Матушек, Лешек Колянкевич, Гелена Янашек-Іванічківська, Войцех Жегак, Ядвіга Якубовська, Кристина Колінська, Мирослава Медицька, Кристина Старчевська, Казімір Вежинський та ін.

У багатьох працях українські та польські літературознавці трактують драматургію В. Винниченка та Є. Шанявського як явище, що вписується в європейський літературний контекст.

Мета статті – розкрити особливості художньо-творчого зіставлення образів-персонажів у драмах В. Винниченка «Memento», «Базар», «Закон» та Є. Шанявського «Міст», «Повінь», «Адвокат і троянди», визначити психологічну глибину характерів дійових осіб у драмах, простежити типологічні відповідності та відмінності в зображенні внутрішнього світу персонажів аналізованих п'єс.

Виклад основного матеріалу. Персонажі драматичних творів В. Винниченка та Є. Шаняв-

ського живуть в епоху кардинальних змін усього устрою життя початку ХХ ст. Та обидва митці розглядають своїх героїв передусім у сфері морально-етичних пошуків. Водночас вони уникають однозначної оцінки дій і вчинків своїх персонажів, відмовляються від їх поділу на позитивних і негативних, таким чином дають зрозуміти, що кожній людині притаманні і позитивні, і негативні якості.

Деякий акцент автори роблять на елементи портретної характеристики, особливо на погляд очей, що увиразнює експресію та відтворює емоційну реальну дійсність. Обидва митці-драматурги переважно подають елементи психологічного портрета, у якому через зовнішність дійових осіб розкривається внутрішня сутність образів-персонажів. Так, Антонина «неспокійна; очі часто з нервовим, тривожним чеканням повертаються до дверей у сина»; «очі її тривожно й боязко впираються в Кривенка»; «її погляд понуро-задумливий» (Винниченко, 1991: 19, 24, 26). Оріся «лукаво посміхається, але очі напружено, допитливо слідкують за всією його [Кривенка] постанню» (Винниченко, 1991: 21). На обличчях героїв Є. Шанявського Янека і Марисі «видно наростаючий неспокій»; «Гелена реагує інакше: спокійна, сильна, строга, стежить за старим батьком-перевізником з найвищим зосередженням і напругою» (Szaniawski et al., 1992: 178). Ми поділяємо думку Миколи Кодака, і, зрештою, це засвідчують аналізовані п'єси, що саме «пластика експресивних рухів, жест, вираз обличчя, практична дія, спрямована на подолання перешкод поведінка, етично однозначний вчинок вичерпно характеризують «душу» героя» (Кодак, 2010: 67).

Яскраво, талановито в п'єсах українського та польського драматургів виписані діалоги, особливо вражають, за влучним визначенням Володимира Панченка, діалоги-двобої, у яких максимально загострюються морально-етичні позиції героїв – учасників подій (Панченко, 1998: 20).

“Memento”: «Антонина (злісно). Ти лукавиш! “Memento”! Не вірю я тобі. Ти украдеш дитину. Не вірю! Ні, ні, нізащо! Я з ума зйду <...> Хай я – самка, хай це – сліпий животний інстинкт, я помру за його <...> Годі! Не можу! Memento! <...>

Кривенко. Даю тобі слово <...>

Антонина. Не вірю! Ха! <...> Знать, пам'ятать кожну хвилину, що ти привела на світ якесь страховище, якесь memento <...> Господи! (Ридає).

Кривенко (нетерпляче). Так це ж я так думаю! Я, а не ти! Яке тобі діло до мене? Ти думаєш, що генія приведеш. Ну так чого ж ти плачеш! А коли й ти віриш, що це буде страховище, то перебори свій інстинкт і знищ дитину.

Антонина (випрямляючись, витирається). Годі! Покинемо. Цього не буде. Більше ні слова» (Винниченко, 1991: 49).

Як слушно зазначають Олена Гнідан і Людмила Дем'янівська, В. Винниченко приділяв багато уваги «неповторній індивідуальності людини. Людини, яка ціною неймовірних помилок, мук і страждань добуває свій досвід життя» (Гнідан, Дем'янівська, 1996: 251).

З великим напруженням і хвилюванням читаємо діалог батька із сином під час великої повені: **«Повінь»** (“**Powódź**” – одноактівка, яка вміщена в п'єсі «Два театри»):

Анджей зайшов до човна, човен захитався.

Жінки лементують. О Боже! О Боже!

Анджей. Ну, батьку <...> Залишайтеся з Богом.

Нічого не поробиш.

Батько дивиться, не розуміє. Тільки тоді, коли човен рушає, розуміє: впав на коліна і вхопився за човен – тримає.

Анджей. Відпустіть, батьку.

Капітан. Відпустити! Що Ви робите? Відпустити!!

Анджей. Батьку, ну <...> заберіть руки. Ми ще сюди повернемося. Батьку <...> самі бачите <...> заберіть руки, відпустіть! *Вдарив веслом по руках Батька.*

Батько. О-о-о.

Відпустив, човен відплив. Довго дивиться на витягнуті перед собою руки.

По руках батька вдарив <...> Вдарив. (Розглядається. Потім кричить) Поверніться! <...> Сину <...> Сину <...> (дивиться на підлогу). Вода вже йде <...>

Нажаханий, заходить на драбину і дивиться ще на двері, пізніше сходить нагору пару щаблів вище, голову тримає вже над отвором віконця. Кричить з даху.

Сину <...> Сину <...>

Ніхто не відповідає» (Шанявський, 2018: 151).

Та не все завершилося після того, як опускається завіса. Здалеку чути голос Батька з «Повені»: «Сину, сину <...> Сину, сину <...>». Це вчувається синові Анджею, він навіть ходив до судді, до священника, які сказали йому, що він не винен. «Але коли надходить вечір <...>» (Шанявський, 2018: 156).

Як видно з наведених прикладів, діалоги демонструють психологічну напруженість стану персонажів, виявляють інтелектуальні і психологічні елементи у структурі образів драматичних творів В. Винниченка та Є. Шанявського.

Внутрішній світ персонажів вдало доповнюють взаємохарактеристики. Усього декілька

штрихів інших дійових осіб сприяють глибшому розумінню багатогранної і непростой внутрішньої структури персонажів п'єс. Проілюструємо хоча б кількома прикладами: у п'єсі "Memento" Антонина про Василя Кривенка: «<...> він на вид такий спокійний, навіть млявий, а <...> страшенно гарячий» (Винниченко, 1991: 20). У п'єсі «Базар» Цінність Маркович про Трохима: «Це, розумієте, людина страшенно імпульсивна, з великими страстями. Дикий навіть трошечки. Закрутить йому в голову, і все кине, плюне, пустить собі кулю в лоб» (Винниченко, 1991: 95). У п'єсі Єжи Шанявського «Адвокат і троянди» Меценат про матір студента-«злодія»: «Я відчув навіть впертість і велику силу матері у тій впертості» (с. 114); Дама – «прекрасна Франя» дружині Дороті про її чоловіка-адвоката: «У захистах Вашого чоловіка було щось таке поза спритністю. Якось велика внутрішня сила була з його мови! Тієї сили, тієї чарівності не могли вбити десять років» (с. 114); Меценат (адвокат) про свого вихованця, молодого адвоката Марека: «Переважно він суворий і неприступний» (с. 116) (Szaniawski et al., 1992). Стислу, проникливу характеристику своєму батькові і нареченій дає архітектор Томаш із п'єси «Міст»: про Гелену: «Ти спостережлива і вразлива» (с. 159); про батька: «З того часу, як збудували міст, він став понурим, прикрим, дивакуватим» (Szaniawski et al., 1992: 160). Як зазначає Я. Якубовська, у п'єсі Єжи Шанявського «Адвокат і троянди» є досить великий обшир міміки, жестів, суперечлива боротьба почуттів, що дозволяє акторам певну свободу в їх використанні (Jakubowska et al., 1980: 75).

Інколи для своїх персонажів драматурги обирають незвичайні прізвища, т. зв. «прізвища-ярлики», прізвища-характеристики. Так, наприклад, у п'єсі "Memento" такими дійовими особами є Козолуп (ковбасник), Кривенко (художник), Бурчак (який часто чимось незадоволений) та Круглик. Саме розкриттю прізвища останнього персонажа автор приділяє у творі значну увагу: «Круглик – невеличкий, із черевцем, дуже негарний; все кругле й разом з тим загострене <...>, вуха великі, круглі <...>, голова кругла <...>, випнуті вилиці на круглому лиці» (Винниченко, 1991: 540). І в поведженні він нібито теж круглий: галантний, увічливий, уважний, але такий, що ніколи не знехтує своїми інтересами, здатний обхідними, круглими шляхами досягти своєї мети; недарма він став мільйонером. Інна навіть придумала йому прізвисько, яке є антонімічним прізвищу, – Гострик.

Якщо Винниченкові герої мають прізвища з негативною оцінкою, то в Єжи Шанявського

простежується прізвисько з позитивним емоційним забарвленням. Директор театру «Мале Дзеркало» називає сімнадцятирічного юнака «Хлопцем з дощу» бо, коли він приносив якусь п'єску Директорові, то водночас завжди йшов дощ (Шанявський, 2018: 140).

Більш глибокому розкриттю цілковитої відповідності зовнішньої і внутрішньої поведінки образів-персонажів підпорядковані деякі прийоми художнього вираження різних психічних станів героїв. Так, одним із прийомів зображення дій і вчинків персонажів у п'єсі В. Винниченка "Memento" є алогізм, тобто невідповідність учинків персонажа його словам. Художник Василь Кривенко є одним із перших Винниченкових персонажів, які декларують принцип «чесності із собою». Цей принцип передбачає цілковите ігнорування моралі як регулятора поведінки людини в суспільстві. І хоч він патетично, дещо туманно стверджує, що «чесність із собою – це гармонія думок, почувань, досвіду, це – сила і цільність <...>», однак він випробовує його в найбільш складних ситуаціях, заради цього принципу після довгих роздумів наважується на злочин: виставляє голе немовля, свого сина, на холодний вітер; дитина сильно простуджується і невдовзі помирає. «І корінь цього жахливого явища – у такому начеб неістотному, непринциповому моменті, як п і д м і н а п о н я т ь. Відбувається вона часто на найпримітивнішому рівні, але наслідки може мати катастрофічні», – такий глибокий висновок робить дослідниця творчості В. Винниченка Лариса Мороз і підсумовує: «Драматург торкається тут найпотаємнішого, найзагадковішого: перетворення нормальної, навіть творчо обдарованої людини на холоднокровного, патологічного вбивцю, що розправляється з абсолютно беззахисним малям. Виходить, отже, що річ не у принципі як такому, а в людині, здатній у ситуації вибору робити кроки в напрямі до пекла <...>» (Мороз, 1994: 90, 91)

Натомість у п'єсі Єжи Шанявського «Міст» простежується художній прийом контрасту: «На тлі зображуваних драматичних обставин патріархального життя людей зав'язуються подальші події, розгортається драматичний конфлікт, що у своїй єдності сприяє розвитку характерів» (Медицька, 1999: 78). У п'єсі «Міст», яка «має власну потенційну силу і свіжість» (Jabłonkówna et al., 1980: 245), драматизм подій пов'язаний із двома, здавалось би, несумісними поняттями: «міст» (точніше, знищення мосту) і «проект будинку». «Ці вартості неспівмірні: з одного боку – ненадійний міст – ця місцева катастрофа,

а з іншого боку – величезна праця, краса, благородство і будинок, на який звернуть очі цілого цивілізованого світу» (Szaniawski et al., 1992: 181).

Цілком слушно є думка Казіміра Вежинського, який відзначає: «Люди і дії оживають і порушують драматичний розвиток» (Wierzyński et al., 1980: 239), який має потенційну силу і дає поштовх до майбутнього конфлікту.

Батько Томаша, колишній перевізник, підрізав міст і спокутує свій учинок, відважившись перепливти річку на байдарці, незважаючи на весняний льодохід. І саме через це наступає напружене протистояння, контраст думок і вчинків сина перевізника Томаша та його нареченої Гелени. Томаш не може прийняти батькової жертви, у розмові з Геленою звинувачує її, що вона наразила життя батька на небезпеку. Він картає себе, засуджує, що не стримав батька від необдуманого вчинку, що не розтрощив човен, щоби батько не зміг пливати. Якщо Томаш бачить у батьковій подорожі річкою тільки можливість смерті, то Гелена вважає це тріумфом батька і його справи (вчасна доставка проєкту сина на пошту). Томаш захищає вартість людського життя, батькового і поготів, а Гелена переконана в тому, що це героїзм і перемога перевізника.

Певним контрастом у драмах українського і польського митців є опозиційні пари персонажів, наявні у творах «Memento» (Василь Кривенко – Антонина), «Базар» (Цінність Маркович – Маруся), «Адвокат і троянди» (Меценат-адвокат – Агент), «Міст» (Гелена – Гість-слідчий). Автори намагалися підкреслити неоднозначність внутрішнього світу цих персонажів, кожного з них розривають

суперечності власної душі, які переходять часто в неврівноважені психічні стани дійових осіб (роздратування, апатія, депресія, гнів, страх, терпіння, переживання, хвилювання, неспокій, збентеження, занепокоєння, тривога, утіха, розрада тощо). Аналіз психічних станів персонажів може бути темою окремого дослідження.

Висновки. В аналізованих п'єсах українського і польського драматургів Володимира Винниченка та Єжи Шанявського майстерно і глибоко розкрито внутрішній світ дійових осіб, їхні переживання і настрої. Специфікою характеротворення є велика увага до психологічного аспекту зображення персонажів, розвитку їхніх характерів, умотивованості дій і вчинків. Розкриття внутрішнього стану героїв здійснено у площині порівняльно-типологічного зіставлення. Як показав досліджуваний матеріал, характери дійових осіб мають багато спільного у своїй поведінці, діях, роздумах і переживаннях, які виявляються в них згідно з національними особливостями й історичними умовами розвитку українського і польського народів. Водночас у розумінні найважливіших проблем, у конкретному наповненні образів-персонажів, осмисленні їхніх заповітних мрій виявляється своєрідність художнього мислення видатних драматургів – В. Винниченка та Є. Шанявського. Український і польський драматурги, кожен зі своєю самобутньою манерою письма, запропонували читачам і глядачам високохудожні драматичні твори, у яких порушено складні життєві морально-етичні проблеми, самобутні своєю національною специфікою й історико-філософськими передумовами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЕЖЕРЕЛ

1. Винниченко В. Вибрані п'єси. Київ : Мистецтво, 1991. 605 с.
2. Гнатюк О. Постать Володимира Винниченка в рецепції вітчизняних і зарубіжних дослідників. *Мандрівець*. 2016. № 1. С. 15–22.
3. Гнідан О., Дем'янівська Л. Володимир Винниченко: життя, діяльність, творчість : навчальний посібник для студентів-філологів. Київ : Четверта хвиля, 1996. 256 с.
4. Голомб Л. Володимир Винниченко: прагнення художнього синтезу. *Вісник таврійської фундації / Осередку вивчення української діаспори* : літературно-науковий збірник. Київ ; Херсон : Просвіта, 2006. Вип. 2. С. 145–154.
5. Кодак М. Поетика як система: літературно-критичний нарис. 2-ге вид., допов. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2010. 176 с.
6. Медицька М. Драматургія Єжи Шанявського: конфлікти й характери. *Літературознавчі статті, спогади, матеріали* / М. Медицька. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2012. С. 71–83.
7. Мороз Л. «<...> Сто рівноцінних прав». Парадокси драматургії В. Винниченка. Київ : ІЛНАУ України 1994. 208 с.
8. Панченко В. Творчість Володимира Винниченка 1902–1920 рр. у генетичних і типологічних зв'язках з європейськими літературами : автореф. дис. ... докт. філол. наук: 10.01.01. Київ, 1998. 35 с.
9. Синявська Л. Художньо-естетична концепція активної особистості в українській літературі кінця XIX – початку XX ст. (на матеріалі драматургії Лесі Українки та В. Винниченка) : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01. Одеса, 2000. 17 с.
10. Хороб С. Українська драматургія: кризь виміри часу (Теоретичні та історико-літературні аспекти драми) : збірник статей. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1999. 200 с.
11. Шанявський Єжи. Два театри. Перекл. з пол. Г. Кузнєцової. Перевал. 2018. № № 3–4. С. 134–158.

12. Jabłonkówna L. Most. *Jakubowska Ja. Jerzy Szaniawski*. Warszawa : Wyd-wo szkolne i pedagogiczne, 1980. S. 244–249.
13. Jakubowska Ja. Jerzy Szaniawski. Warszawa : Wyd-wo szkolne i pedagogiczne, 1980. 403 s.
14. Kolinska K. Szaniawski. *Zawsze tajemniczy*. Warszawa, 2009. 248 s.
15. Szaniawski J. *Dramaty wybrane*. Krakow, 1992. 269 s.
16. Wierzyński K. Most. *Jakubowska Ja. Jerzy Szaniawski*. Warszawa : Wyd-wo szkolne i pedagogiczne, 1980. S. 239–244.

REFERENCES

1. Vynnychenko V. *Vybrani piesy*. [Selected Plays]. Kyiv: Mystetstvo, 1991. 605 p. [in Ukrainian].
2. Hnatiuk O. Postat' Volodymyra Vynnychenka v retseptsii vitchyznianyh i zarubizhnykh doslidnykiv [Volodymyr Vynnychenko in Ukrainian and Foreign Researcher's Perception]. *Mandrivets* ', 2016, № 1, 15–22 pp. [in Ukrainian].
3. Hnidan O., Demianivska L. Volodymyr Vynnychenko: Zhyttia, Diyalnist', Tvorchist' [Volodymyr Vynnychenko: Life, Work, Writings]: navch. posib. dlia stud.-philol. Kyiv: "Chetverta hvyliia", 1996, 256 p. [in Ukrainian].
4. Holomb L. Volodymyr Vynnychenko: prahnennia hudozhnioho syntezu [Volodymyr Vynnychenko: Aspiration to an Art Synthesis]. *Visnyk tavriyskoi fundatsii (Oseredku vyvchennia ukraiinskoi diaspori)*: lit.-nauk.zb. Kyiv; Kherson: Prosvita, 2006. Vyp. 2, 145–154 pp. [in Ukrainian].
5. Kodak M. Poetyka iak systema [Poetics as a System]: literaturno-krytychni narys. Vyd. 2-he, dopov. Lutsk: PVD "Tverdynia", 2010, 176 p. [in Ukrainian].
6. Medyts'ka M. Dramaturhii Jezhy Shaniavskoho: konflikty i kharaktery [Jerzy Szaniawski's Dramaturgy: Conflicts and Characters]. *Medyts'ka M. MYROSLAVA. Literaturoznavchi statii, spohady, materialy*. Ivano-Frankivsk: Nova Zoria, 2012, 71 – 83 pp. [in Ukrainian].
7. Moroz L. "<...> Sto rivnotsinnih pravd". Paradoksy dramaturhii V.Vynnychenka ["<...> A Hundred Equal Truths". Paradoxes of V.Vynnychenko's Dramaturgy]. Kyiv: ILNANU Ukrainy, 1994, 208 p. [in Ukrainian].
8. Panchenko V. *Tvorchist' Volodymyra Vynnychenka 1902–1920 rr. u henetychnyh i typolohichnyh zviazkach z ievropeiskymy literaturamy* [The Writings of Volodymyr Vynnychenko in 1902–1920 in Genetic and Typological Connections with European Literature]: avtoref. dys. ... dokt. philol. nauk, spets. 10.01.01 – ukrainska literatura. Kyiv, 1998, 35 p. [in Ukrainian].
9. Syniavska L. *Hudozhnio-estetyczna kontseptsiiia aktyvnoi osobystosti v ukraiinskii literaturi kintsia XIX – pochatku XX st. (na materialii dramaturhii Lesi Ukraiinky ta V.Vynnychenka)* [The Art and Aesthetic Concepts of an Active Personality in Ukrainian Literature at the end of nineteenth – beginning of twentieth century (based on writings by Lesya Ukrainka and V.Vynnychenko)]: avtoref. dys. ... dokt. philol. nauk, spets. 10.01.01 – ukrainska literatura. Odessa, 2007, 17 p. [in Ukrainian].
10. Horob S. *Ukraiinska dramaturhii: kriz' vymiry chasu (Teoretychni ta istoryko-literaturni aspekty dramy)* [Ukrainian Dramaturgy: Through Time (Theoretical, Historical and Literary Aspects of Drama)]: zb. statei. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV, 1999. 200 p. [in Ukrainian].
11. Szaniawski Je. *Dwa teatry* [Two Theatres]. Z polskoi pereklala H.Kuznietsova. Pereval, 2018, № 3–4, 134–158 pp. [in Ukrainian].
12. Jabłonkówna L. Most [The Bridge]. *Jakubowska Ja. Jerzy Szaniawski*. Warszawa: Wyd-wo szkolne i pedagogiczne, 1980. S. 244–249 [in Polish].
13. Jakubowska Ja. Jerzy Szaniawski. Warszawa: Wyd-wo szkolne i pedagogiczne, 1980. 403 s. [in Polish].
14. Kolińska K. Szaniawski. *Zawsze tajemniczy* [Szaniawski. Always Mysterious]. Warszawa, 2009. 248 s. [in Polish].
15. Szaniawski J. *Dramaty wybrane* [Selected Dramas]. Kraków, 1992. 269 s. [in Polish].
16. Wierzyński K. Most [The Bridge]. *Jakubowska Ja. Jerzy Szaniawski*. Warszawa: Wyd-wo szkolne i pedagogiczne, 1980. S. 239–244. [in Polish].